

woef woef
en nou
bek hou

Reek

500

stert

14

wat is deze

WTF

luck

Schop

WOEF WOEF, EN NU JE BEK HOUDEN!

Hoe honden, paarden en voetbal de weg wijzen naar een leersysteem dat wél werkt

Colofon

Tekstadvies en redactie: Marianne Miltenburg

Ontwerp en Vormgeving: Julie Nijkamp - StudioS2B / Grafisch Lyceum Utrecht

Uitgever: Donald Suidman, BigBusinessPublishers

www.bbpublishers.nl/woef

ISBN 9789491757624

© Ad de Jong / BigBusinessPublishers 2018

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Ik trek je kop eraf!

VOORWOORD

Woef woef en nu je bek houden is een prachtig boek.

In het boek neemt de autodidact Ad de Jong – drummer, muzikant, vader, leraar, coach, onderwijsvernieuwer en sociaal ondernemer – ons mee op zijn zoektocht naar zingeving aan zijn ervaringen in het beroepsonderwijs én zijn persoonlijk leven.

“Je gaat het pas zien als je het doorhebt” (Cruijff) is helemaal van toepassing op dit levensverhaal. Ad de Jong laat ons zien hoe hij doorkreeg wat er mis is in ons onderwijssysteem en de omgang met jongeren. Aan de hand van zijn levenservaringen legt hij de vinger op de zere plekken van het praktijk- en beroepsonderwijs en de kloof tussen systeem en leefwereld van de jongeren. Vanuit die ervaringen laat hij ons ook zien hoe dat anders moet en kan.

De sociale en onderwijs sector heeft mensen als Ad hard nodig. Mensen die met passie, zelfinzicht, ervaringskennis en reflectief vermogen zich meer dan 100 procent inzetten voor jongeren die niet goed passen in de hokjes van de systeemwereld.

En die over niet gebaande wegen durven te gaan en ondanks alle tegenwind niet ophouden ons te wijzen op andere wegen die naar goed onderwijs leiden.

En dat ook nog eens heel goed kunnen verwoorden, verbeelden en doen! Het boek raakt ook de kern van wat goed praktijkonderwijs moet zijn: leren van praktijkervaringen en levenslessen.

Ik beveel het dan ook van harte aan bij iedereen die betrokken is bij het beroepsonderwijs en sociaal werk met jongeren die niet helemaal lijken te passen of in de pas lopen en die niet de kansen krijgen die ze verdienen.

Kees Bakker,

oud voorzitter Raad van bestuur
Nederlands Jeugdinstuut

boek
over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Dit boek gaat over mij,
Ad de Jong.
Ik ben muzikant,
docent, coach en
ondernemer.

Inleiding

Voor je ligt een boek. Boeken zijn niet tof. Zeker voor een NUcultuur-jongere is het lezen van een boek niet veel meer dan een hele tijd stil zitten en niks kunnen doen. Trouwens, voor een oudere is een boek ook niet handig; die heeft eigenlijk geen tijd om het te lezen. Ik had beter een filmpje of een strip kunnen maken, maar dat kan ik niet. Een boek schrijven eigenlijk ook niet, maar ik ben erbij geholpen.

Dit boekje gaat over mij, Ad de Jong. Ik ben muzikant, docent, coach en ondernemer en heb me in toenemende mate beziggehouden met jongeren die, talentvol als ze waren, buiten de boot vielen omdat ze vaak binnen de huidige opleidingscultuur niet in staat waren hun talenten te ontplooiën. Het is een jongerencultuur die ik NUcultuur ben gaan noemen. Jongeren die nú iets willen, maar niet het geduld of het vermogen hebben om de dingen te leren die de maatschappij van hen verwacht. Dat kunnen muzikanten zijn, kappers, designers of maatschappelijk werkers. Ons onderwijs is als een jas van C&A die niet iedereen past. Deze jongeren houden mij bezig omdat ze lijken op mij. Ik herken de drive om iets te willen (maar niet te weten hoe dat voor elkaar te krijgen). Ik herken de angsten en de belemmerende overtuigingen. Ik herken het ongeduld en het gedrag dat niks oplevert, behalve een hoop gezeik aan je hoofd. Ik zie ze zitten, de duiveltjes op hun schouders. Het gebeurt voor ieders ogen; je moet het alleen leren 'zien en lezen'.

Ik vertel in dit boek ook over mijn eigen jeugd- en thuissituatie. Dat mag je weten, want het heeft me gevormd tot wat ik nu ben en de wonden zijn wel zo'n beetje geheeld. Ook ik ben met de nodige tegenslagen, en tegen alle verwachtingen in,

geworden wat en wie ik ben. Verder speelt mijn dochter een belangrijke rol in dit boek. Dat kon ook niet anders, want dat kind is het mooiste in mijn leven. Als ik naar haar kijk, zie ik het gebeuren. Ik zie hoe mijn dochter zich uitslooft in een schoolsysteem dat haar talenten nauwelijks erkent en ondersteunt. En hoe haar ouders er alles aan doen om het vlammetje van haar passie niet te laten doven.

Ik heb dit boek in eerste instantie geschreven voor jongeren die zich herkennen in de NUcultuur. Maar ook voor mensen die 'aan de knoppen draaien'. De mensen die zich bezighouden met onderwijs aan de verschillende groepen jongeren in Nederland. Voor mensen in de jeugdhulpverlening die te maken krijgen met jongeren die het niet zo makkelijk hebben en voor wie school het leven nog een stukje moeilijker maakt. Voor docenten, die hun uiterste best doen en het maar niet voor elkaar krijgen om jongeren te motiveren iets van hun leven te maken. Voor beleidsmakers en leidinggevendenden die zonder te denken regels maken of volgen en vergeten te luisteren naar hun eigen kinderen thuis.

En het boekje is ook voor mensen die iets moeten verzinnen voor die steeds groter wordende groep jongeren die uitvallen op school, die ongelukkig en vervelend zijn op of buiten school, de schoolverlaters, de bankzitters, de thuiszitters... geef er maar een naam aan.

Ik heb een boek willen schrijven dat als een spiegel kan fungeren voor al die mensen die bepalen wat jongeren moeten en mogen. En misschien snappen ze na het lezen van dit boekje wel wat het paard of de hond die ze in de spiegel zien nu eigenlijk van ze wil. Ik help het ze hopen.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding

5

Ons onderwijs is als een jas van C&A die niet iedereen past.

Cruijff

8

1

Lesgeven vereist andere competenties dan op een podium staan.

De droom die langzaam werkelijkheid werd

2

Een van de regels was dat je naar allerlei dingen beter niet kon vragen.

14

De hangende hond

3

Op de foto is een dode hazewindhond te zien die aan een touw is opgehangen in een boom.

26

Rotterdam

Kijk maar naar die Charlie Watts, dacht ik bij mezelf, die kan er helemaal geen flikker van en toch vindt iedereen hem geweldig.

32

4

Rosa en het paard dat vanzelf liep

5

Je moet dat paard toch met die zweep een tikkie geven als je wat van hem wil? Waarom doen ze dat als het ook zonder kan?'

46

NPAC

54

6

De blikken en lichaamshouding van zijn klanten verraden dat. 'Gast, je ziet er niet uit in dat pakkie,' zeg ik, wijzend op zijn supermarktkleding.

de Dansopleiding

66

De studenten maakten van de gang hun hangplek.

7

8

De Mercedes die het niet meer deed
Je auto was je brood, want je zit als muzikant constant op de weg.

74

82

9

TIGRE

Wat een kutvraag... Waar ik bang voor ben?

NU

86

Het aanleren van nieuw gedrag gaat zelden vanzelf. Als je werkt met je passie, ben je enorm kwetsbaar.

10

Tigre gaat voor de klas

100

Het was eigenlijk alleen hun drama en voor ons was het gewoon hoe honden met elkaar omgaan.

12

94

11

Het dagboek van Kleine-Ik

'Wat de fok!?' roep ik uit. Ik zap naar de andere kanalen en ze zeggen allemaal hetzelfde: Johan Cruijff is dood.

Het genie

Waarom ben ik dan met dat gedrag opgehouden, waarom ben ik dan zo 'leuk' geworden?

108

13

Nasi in de Klassie

Ik moet laten zien waar ik met zo'n jongen verbinding kan maken en waar mijn draagvlak ligt.

14

112

CRUIJFF

Zodra ik het parkeerterrein oprijd, hoor ik ze al roepen:

‘Ad!’

‘Adjûûh!’

‘Kijk die auto dan!’

‘Hee ouwe, in wat voor doodskest rij jij dan?!’

Ik moet lachen en parkeer mijn Mercedes, die inderdaad niet rechtstreeks uit de showroom komt, voor de deur van de Utrechtse oefenstudio dB’s. Op het terras zitten de studenten die het zowaar gelukt is om op tijd hun bed uit te komen, rustig aan de koffie. Het is twaalf uur en nog stil in en rondom het pand. Dit is de plek waar ik jaren geleden de Nederlandse Pop Academie ben begonnen en later NUtrecht in het voormalige Werkspoorgebouw aan de Cartesiusweg in Utrecht. Ik heb er veel meegemaakt en ik kom er nog elke dag.

Ik loop naar een vast kliekje dat nog half brak aan het nagenieten is van een succesvol optreden de vorige avond. Ik was erbij. ‘Hé, dat was gaaf gisteren! Jullie hebben wel zitten opletten tijdens de les,’ zeg ik met een knipoog. Ze lachen, want ze zijn ook niet achterlijk. Maar ik moet wel weten dat ze ‘fucking veel ep’s hebben verkocht en dat 3voor12 – het alternatieve popmuziek platform van de VPRO – een interview wil’. En dat hebben ze toch echt zelf gedaan.

Om twee uur staat er een les ‘lesgeven’ voor mij op het rooster. In die lessen moet ik

kersverse eerstejaars er van bewust maken dat ze – geheel in lijn met de exameneisen van het crebo Artiest –, naast beroemd worden, toch vooral ook eens zouden moeten nadenken over andere manieren om geld te slaan uit je muzikale talent. Ik mag dat graag doen.

Als ik door de gang van dB’s loop, hoor ik uit de één van de oefenruimtes de herrie komen van een bandje dat een liedje aan het instuderen is. Ik hoor nu al waar het liedje naartoe wil, maar daar komen ze zelf ook wel achter. Het is zoveel leuker als ze over twee weken enthousiast naar je toe komen – Yo, ouwe, kom luisteren dan! – en vol trots het resultaat laten horen. Pas dan zal ik zeggen wat ik ervan denk. Vaak hebben ze het zelf al zo gaaf gemaakt dat ik alleen nog maar hoeft te genieten. Dat is nou onderwijs.

Met gespannen gezichten kijken de eerstejaars me aan als ik binnen kom lopen.

‘Hallo!’ roep ik enthousiast.

‘Goedemiddag,’ brengen enkelen schuchter uit.

‘Hoe gaat ‘ie dan?’

De meeste van deze braveriken spreken me nu nog aan met ‘meneer’, maar ondertussen nemen de ouderejaars hen al onder hun hoede en leggen uit hoe het hier werkt: ‘Naar die ouwe moet je luisteren, die zegt goeie dingen.’

Zo’n eerste les gaat natuurlijk wel een beetje over de inhoud, maar vooral probeer ik die jongeren te laten zien hoe gaaf het is als je met zelf ontwikkelde workshops en een

eigen lespraktijk je geld weet te verdienen met muziek. En dat ze ook zelf de baas zijn over de route daar naartoe.

Maar lesgeven is niet heel rock-'n-roll. Een student roept: 'No way dat ik voor een groep ga staan. Ik vind dat doodeng.' Begrijpelijk. Lesgeven vereist andere competenties dan op een podium staan. 'Ga daar met je coach over praten dan,' reageer ik.

'Daar heb je hier drie jaar voor en dat kun je allemaal in je studiecontract zetten.' Aan het eind van de les zijn de studenten al iets losser en hebben ze ook een iets grotere bek: 'Wanneer zien we u weer? En hebben we ook huiswerk, meneer?'

'Huiswerk?' zeg ik met een vals lachje. 'Nee, daar beginnen we nog niet aan. Dat geef ik alleen maar als ik zeker weet dat jullie het niet vergeten te maken. En zover zijn we nog niet met elkaar. Maar ik heb wel een vraag

voor jullie. Volgende keer wil ik van jullie horen wat je antwoord is op die vraag. Ik zie paniek op de gezichten voor me. Vertel mij nou de volgende keer eens over jezelf; wat voor trainer je bent: Ben jij een **Johan Cruijff**, of een Louis van Gaal?' Ze kijken me met verbaasde ogen aan, de paniek heeft plaatsgemaakt voor verbazing. 'Eh... dit gaat over voetbal toch? Wat heeft dit met ons muzikanten te maken? En wanneer ben

je een **Johan Cruijff**? Of een Louis van Gaal?'

'Ga dat maar lekker zelf uitzoeken,' antwoord ik.

'Vertel volgende week maar welke van die twee jij bent.' Stiekem toch huiswerk. Zenuwachtig kijken de studenten naar

elkaar en lachen de onzekerheid van zich af. Ze hebben geen flauw idee wat ze hiermee aan moeten. Gelukkig zijn ze voor die ouwe gewaarschuwd. Hij zal er wel een bedoeling mee hebben. 'Oké meneer, eh... Ad, tot volgende week!'

'Ben jij een
Johan Cruijff,
of een
Louis van Gaal?'

Johan Cruijff. Zelden heb ik een voetballer op het veld zien staan die met zoveel flair en zelfbewustzijn het hele spel kon overzien. En het mooie van die man was: buiten het veld deed hij precies hetzelfde. Door Cruijff ben ik liefhebber geworden van het voetbal dat Ajax speelt. Want Ajax is Cruijff en Cruijff is Ajax. En dat heeft voor mij niets met Amsterdam te maken, want daar kom ik helemaal niet vandaan. Het mooiste voetbal werd nu eenmaal gespeeld door Ajax, en Cruijff is slechts één schitterend voorbeeld van al die talenten die bij de club ontstonden. Maar wel het meest overwichtige, baanbrekende en alomtegenwoordige voorbeeld.

Ik herinner me Johan Cruijff als de speler die voortdurend liep te wijzen: 'Ga jij daar staan. Jij daar. Ga daarheen.' Hij stelde vragen: 'Waarom zag jij die bal niet aankomen? Waarom zag je die kans niet?' Johan zag alles. Hij probeerde zijn medespelers buiten hun hokje te laten voetballen. 'En dan schop ik die bal er vervolgens wel weer in.' En eigenlijk deed hij als trainer precies hetzelfde, met als enig nadeel dat hij zichzelf niet kon inzetten. Zijn spelers moesten in de eerste plaats gewoon maar eens lekker gaan voetballen. Het gevolg is een elftal dat zonder zijn vaste patronen en voorgekookte spelopvatting verzandt in een soort amateuristisch gepriegel. Op dat punt aanbeland, kun je twee dingen doen: Eén: alarm slaan en de trainer vervangen door iemand die binnen de kortst mogelijke tijd iedereen weer laat lopen waar ze 'horen' te lopen. Óf twee, je laat die man zitten omdat hij Cruijff heet, in de veronderstelling dat hij het toch echt wel beter ziet dan jij.

Cruijff kon zijn spelers namelijk zo laten zwemmen, omdat ze zich uiteindelijk weer

keurig netjes bij hem zouden melden om te horen hoe de grote maestro het zou hebben aangepakt.

'Hé joh, ouwe, hoe doe jij dat dan?'

'Nou, als jij nou in plaats van de bal te lang bij je te houden 'm gewoon op links had gelegd, en Pietje vervolgens een kaats was aangegaan met Kees die 'm vervolgens teruglegde op Jantje, die 'm stak op Klaas en jij inmiddels al was doorgelopen om 'm rond de penaltystip terug te ontvangen met een voorzet, dan had je 'm er zo in kunnen lopen.' Weet je, je hoeft niet altijd zo hard te lopen, soms moet je gewoon eerder vertrekken.

'Hee joh ouwe, hoe doe jij dat dan?'

Waarschijnlijk duizelde het je dan, die eerste keer dat Cruijff zo voor je stond en je 'm al kwijt was bij de eerste keer afleggen. Maar je nam het maar van hem aan, want het was Johan Cruijff. Tot die ene wedstrijd, waarin Pietje inderdaad de bal ontvangt en de kaats aangaat met Kees en... enzovoorts... en godverdomme, je krijgt 'm inderdaad nog terug ook en schiet 'm zo in de kruising. Je loopt naar de zijlijn waar Johan staat en roept hem toe: 'Godsamme, je had nog gelijk ook!'

Hij knipoogt, waarmee hij zegt: 'Ik zei het toch', en je doet vanaf dat moment werkelijk alles voor die man. En zonder dat zijn spelers het in eerste instantie zelf doorhadden; waarom ze nu ineens twee meter verder naar buiten gingen staan of een fractie eerder diep lopen, staan ze 'ineens' te voetballen alsof ze het zelf zien. Tot ze op een dag wakker worden en het nog daadwerkelijk zien ook. Je loopt naar de zijlijn voor een onderonsje met Johan: 'Je gaat lekker vandaag, hè?'

‘Verdomme, ik vlieg werkelijk iedereen voorbij.’ Met vragende ogen kijk je naar de baas. ‘Ga maar. Ga maar gewoon voetballen, jongen.’

Want wat Cruijff in dat hele proces nooit uit het oog verloor, was dat hij de passie van zijn spelers nodig had om ze uiteindelijk boven zichzelf uit te laten stijgen. Dan maar een keer met 4-0 op je bek krijgen, om ervoor te zorgen dat Pietje begrijpt dat hij wellicht heel goed kan voetballen, maar toch echt de bal af moet geven als de situatie daarom vraagt.

‘Nou loop je weer met die bal, terwijl Klaas daar al een kwartier vrij staat. Waarom doe je dat dan?’

‘Ja man, ik ben bang dat ik de bal niet terugkrijg, man.’

‘Vertrouw nou op jezelf en anders maar op mij, die bal komt uiteindelijk gewoon bij je terug.’

En dat deed je dan; je stapte op de trein met Johan, in het vertrouwen dat hij je iets kon laten zien wat je nu zelf nog niet zag. En dan werd je vaak een jaar later weer wakker en was je kampioen – en had je tussendoor nog lekker gevoetbald ook.

Een week later kom ik de klas binnenlopen. De meeste studenten zitten al onrustig onder elkaar te bekvechten over wie er nou gelijk heeft: ‘Luister nou: Van Gaal heeft prijzen gewonnen, man! De Champions League, al in ’95 met een Ajax-elftal van gemiddeld nog geen 25 jaar oud!’ ‘Ja, dat zal wel, maar zou jij nou echt willen trainen onder die man? Je mag niks bij hem.’ Mooie discussies.

‘Yo, hoe is ‘tie dan?!’ roep ik de klas in. ‘Hé meneer, eh... Ad, eh... ouwe! Nou, ik weet het hoor: ik ben een echte Cruijff!’

‘Zo!’ reageer ik. ‘Ben jij een Cruijff? Durf je dat gewoon van jezelf te zeggen?!’

‘Ja man, ik zet gewoon alle lijnen uit als ik loop te bassen in mijn band. Je ziet ze toch met die koppies bewegen als ik op het podium sta?’ De hele klas moet lachen.

‘En de rest?’ vraag ik aan de eerstejaars. Ik heb nog niet eens mijn jas uitgedaan, maar ze vechten al om wie er als eerste zijn verhaal mag doen. Blijkbaar is lesgeven helemaal niet zo moeilijk... Uiteindelijk gaat het me er niet eens om of ze het goede antwoord geven. Het goede antwoord bestaat namelijk niet. Zowel Cruijff als van Gaal zijn trainers die op hun manier enorm succesvol zijn geweest en op handen gedragen werden door alles en iedereen. Maar Van Gaal is voor mij altijd een trainer geweest die werkte met heel duidelijke systemen, opdrachten, rollen en taken. Hij had de gave om zijn spelers zo snel mogelijk bij te brengen om ze

binnen hun rol zo functioneel mogelijk te laten spelen: ‘Jij doet dit, en niks anders dan dat!’ Daar kun je best prijzen mee winnen. Voetballers met een strikte opdracht, en de juiste mate van discipline, zullen altijd keurig hun positie spel kunnen uitvoeren.

Voetballers die gevoelig zijn voor autoriteit, tenminste.

Ik vraag me echter af of je met deze benadering al het potentieel uit iedere groep haalt. Een deel zal de rest van hun carrière een trainer nodig hebben die hen steeds weer de opdracht en het systeem waarin gespeeld wordt uitlegt, want buiten de kaders werken hebben ze niet geleerd. Het andere deel bestaat uit sambavoetballers en weet niet beter dan buiten de kaders voetballen. Met die spelers kun je dus niet zo veel, die vallen af in de selectie. Van Gaal kreeg het in zijn tijd bij Barcelona dan ook voortdu-

‘En wie ben jij dan Ad, Van Gaal of Cruijff?’

rend aan de stok met avontuurlijke spelers als Rivaldo, Giovanni en Sonny Anderson; jongens die in potentie geweldig konden voetballen, maar die Van Gaal na drie maanden niets meer kon bijbrengen, omdat hij elke training op ze stond te schelden dat ze buiten hun positie liepen. Volgens mij krijg je dan een team dat wel speelt, maar niet groovert. Je hele spelersgroep is zo geprogrammeerd dat ze nooit boven zichzelf uit zullen stijgen.

‘En wie ben jij dan Ad, Van Gaal of Crujfff?’

‘Wat denk je zelf dan?’
kaats ik terug. In gedachten neem ik een zelfbewuste, cruijffiaanse pose aan. ‘Volgens mij ben jij een Crujfff. Ja, zeker weten, jij bent een Crujfff.’ Ik begin te lachen: ‘Ik heb nooit hoger gevoetbald dan als linksback in de derde klasse. En trouwens, het goede antwoord bestaat niet. Maar ik hoop dat ik op een gegeven moment al mijn studenten kan laten rondlopen alsof ze helemaal de shit zijn. Of ze nou drummen, dansen

of midgetgolven. Overzien waar de ruimte ligt, om er vanuit je kracht rechtstreeks op af te gaan.’

‘Yo, Ad, ik geloof dat ik zo verder ga schrijven aan ons nummer, man. Ik voel dat het helemaal goed komt vandaag.’

‘Ja man, moet je doen. Lekker spelen en mooie dingen maken. Gewoon... woef woef, en verder je bek houden.’

DE *droom* *Zzz.....* *Zzz.....* DIE LANGZAAM WAARHEID WERD

Mijn naam is Ad de Jong. Ik ben negenenvijftig jaar oud en inmiddels al zo'n dikke veertig jaar bezig met spelen in bandjes en muziek maken. Achter een drumstel zitten vond ik altijd al het mooiste wat er is. Maar naast het muziekmaken kwam ik er ook steeds meer achter dat ik nog een passie heb: lesgeven en jongeren begeleiden. Het is prachtig om onder mijn vleugels iemand te zien opbloeien tot een stevig persoon met een groot zelfvertrouwen en het lef om de wijde wereld in te stappen. Of hij dat dan met muziek doet of met iets anders maakt me niets uit, als het maar uit passie is, want dan hou je het het langst vol. Zo heb ik het als muzikant ook volgehouden met alle ups en downs die erbij horen.

Door de jaren heen ben ik deze voorliefde voor begeleiding en coaching in gedrag gaan uitwerken in verschillende opleidingen en droom ik er nog steeds van om op een dag de ideale plek te bouwen waar leven, leren en werken samenkomen. Daarmee creëer je volgens mij de ideale plek waar jongeren, bedrijfjes, creatieve ondernemingen en het onderwijs van elkaar kunnen leren en over en weer kunnen inspireren. NUcultuur noem ik dat. Maar laten we beginnen bij het begin.

Als jong Adje werd ik in 1958 geboren in Utrecht. Mijn moeder kwam uit Nijmegen; mijn vader was een echte Utrechter en buschauffeur. Jong als ik was, had ik al snel door dat er thuis heel duidelijke regels golden. Ze werden niet uitgesproken, maar je kon je er beter wel aan houden. Helemaal begrijpen deed ik die regels niet, maar gelukkig kon binnen die kaders eigenlijk heel veel. Een van de regels was dat je naar allerlei dingen beter niet kon vragen. Mijn ouders schaamden zich overduidelijk voor het beroep dat mijn vader had, maar wilden hier liever niet over praten. 'Vroeger was het wel anders geweest' kreeg ik dan te horen, zonder echt te begrijpen wat ze daarmee bedoelden.

Wel voelde ik hun boosheid en angst als ze dit zeiden en ik kreeg dat vanzelf mee... Een soort angst en boosheid in mijn buik. Ik begreep daar toen nog niet zo veel van, maar ik wist tegelijkertijd dat ik het beste mijn bek kon houden. Hoe mijn vader buschauffeur was geworden en waarom dan lag blijkbaar allemaal heel ingewikkeld. Toen hij ook nog eens werd afgekeurd, wist ik meteen dat ik ook hier niet over mocht praten. Dat probeerde je wel een keer, maar dan werd je heel snel duidelijk gemaakt dat ook dit bij de onderwerpen hoorde waar je maar niet naar moest vragen. 'Pap?'

‘Ja, jongen?’

‘Pap, waarom werk je eigenlijk niet meer bij de bus?’

‘...’ Dan bleef het stil, draaide hij zich om en verdween hij naar zijn volière.

Deze puzzelstukjes zouden pas later langzaam op hun plek gaan vallen, maar het heeft een lange tijd geduurd voor ik echt begreep wat die angst in mijn buik nou precies betekende, waarom hij nooit echt is weggegaan en eigenlijk steeds sterker werd naarmate ik ouder werd.

We woonden in de Palembangstraat, waar we samen in huis woonden met nog

een ander gezin: Tante Fie en ome Jo. Hele lieve mensen, maar wie ze nou precies waren en waarom we met hun samenwoonden was mij geheel onduidelijk en werd me ook niet verteld. Ook hier besloot ik voorlopig maar niet verder te vragen. Tante Fie, Ome Jo en wij waren hetzelfde, maar er waren ook verschillen en daar hadden de volwassenen het vaak over. Ik had geen idee waar ze het over hadden, maar het maakte niets uit... tante Fie was mijn tweede moeder.

Nog later verhuisden we naar Kanaleneiland en daarna gingen we naar Hoograven. Inmiddels had ik dus zo’n beetje op vier lagere scholen gezeten; later zou ik erachter komen dat ik op al die verschillende scholen sommige dingen wel drie keer had geleerd, maar

andere dingen ook weer helemaal niet. Best raar vond ik dat; ik had met pen en inkt, met vulpen en met ballpoint leren schrijven en dan wel als eerste met ballpoint. Best lastig om dan op een andere school ineens met pen en inkt te moeten schrijven. Zat ik opeens weer in de beginnersgroep te knoeien met een vloeiblad.

Tuis kon ik verder behoorlijk mijn eigen gang gaan. Als vader thuiskwam van zijn werk was het wel de bedoeling dat zijn pantoffels en krant klaarstonden, dan mocht ik

